

Gerard Kramer

De afval, of de opname?

WoordStudie

2 Thessalonicenzen 2:3

Over de vertaling van Gr. *apostasia* in 2 Thessalonicenzen 2:3

Recent heb ik tweemaal de vraag gekregen of in de tweede brief aan de Thessalonicenzen niet een andere vertaling moet worden gekozen voor het Gr. *apostasia*. Paulus herinnert de verontruste gelovigen in Thessalonica hier aan twee gebeurtenissen die aan de Dag van de Heer voorafgaan. Dat zijn achtereenvolgens:

- de afval en, daarmee samenhangend,
- de openbaring van de antichrist (aangeduid als ‘de mens van de zonde’ en ‘de zoon van het verderf’ in vers 3, en als ‘de wetteloze’ in vers 8; de aanduiding ‘antichrist’ is van Johannes (zie 1 Joh. 2:18, 22; 4:3; 2 Joh.:7).

De beide vraagstellers vroegen mij of het met ‘afval’ vertaalde woord *apostasia* niet beter vertaald kan worden met ‘vertrek’ – omdat daarmee op de opname van de gemeente zou worden gedoeld. Dus tijd voor een nader onderzoek!

De Nederlandse Bijbelvertalingen

De in Nederland gebruikte Bijbelvertalingen vertalen ‘afval’ (SV, NBG’51, HSV, Telos 1982, 2018), ‘de afvalligheid’ (Naardense Bijbel), ‘de grote afval’ (Willibrord 1966), ‘de geloofsafval’ (Willibrord 2017), of geven een uitleggende omschrijving die daarmee overeenstemt, zoals ‘voordat velen zich van het geloof hebben afgekeerd’ (NBV’04, ’21), of ‘de grote ontrouw aan God’ (Het Boek). Geen enkele

Bijbelvertaling kiest voor ‘het vertrek’, zo voor de hand liggend is die vertaling dus niet. Maar belangrijker is natuurlijk of het Gr. woord *apostasia* ‘vertrek’ kan betekenen, en of die betekenis ook in het Nieuwe Testament voorkomt.

Waar in het N.T. nog meer?

Het Gr. woord *apostasia* komt in het Nieuwe Testament verder nog eenmaal voor, en wel in Handelingen 21:21, waar sprake is van ‘afval van Mozes’. De betekenis ‘vertrek’ baseert men op een verwijzing in Liddell-Scott-Jones, *A Greek-English Lexicon, with a Supplement*, Oxford 1973. Dit standaardwerk geeft inderdaad ook de betekenis ‘vertrek’ als mogelijkheid, maar verwijst voor die betekenis alleen naar het werk van een 6^e-eeuwse (!) auteur die een wetenschappelijke verhandeling schrijft over de meteorologie van Aristoteles. In de desbetreffende passage gaat het over het effect van warmte op vaste en vloeibare stoffen.

De ‘verdwijning’ of het ‘vertrek’ van een stof bij verhitting zouden wij ‘verdamping’ noemen. In deze late tekst wordt het woord in een wetenschappelijke betekenis gebruikt; het is niet juist deze zeldzame betekenis in het eeuwen eerder geschreven Griekse N.T. in te lezen¹. Het woord betekent verder, ook in voorafgaand aan het N.T. geschreven teksten, zonder uitzondering ‘opstand’, ‘rebellie’, en geeft nergens het ‘vertrek’ van een mens of voertuig ergens vandaan.

En het verwante werkwoord?

Het verwante werkwoord betekent in de actieve vorm (Gr. *aphistèmi*) letterlijk ‘doen afvallen van, afvallig maken’, en komt voor in Handelingen 5:37 (‘trok volk achter zich’, in de zin van ‘maakte volk afvallig zodat het hem volgde’; als mediale vorm (Gr. *aphistamai*) betekent het letterlijk ‘op een afstand gaan staan van’, ‘afvallen van’, ‘afvallig worden van’.

Het komt voor in Lukas 2:37 (‘die niet uit de tempel week’); 4:13 (‘week hij van Hem’); 8:13 (‘in een tijd van verzoeking vallen zij af’); 13:27 (‘gaat weg van Mij’); in

¹ Tijdens het schrijven van deze WoordStudie stuitte ik op de online te raadplegen gedegen brochure van Lee W. Brainard, *Apostasia in 2nd Thess. 2:3. Rapture or Apostasy*, Soothkeep Press, 2021. Interessant is dat Brainard gelooft in de opname van de gemeente voorafgaand aan de Grote Verdrukking; toch is dat voor hem geen reden om in *apostasia* een verwijzing naar de opname te zien!

Handelingen 5:38 ('blijft af van deze mensen'); 12:10 ('scheidde de engel van hem'); 15:38 ('hen... in de steek had gelaten'); 19:9 ('scheidde hij zich van hen af'); 22:29 ('lieten zij... hem met rust'). Ook in 2 Korinthiërs 12:8 ('dat hij van mij zou wijken'); 1 Timotheüs 4:1 ('sommigen van het geloof zullen afvallen'); 2 Timotheüs 2:19 ('zich onttrekken aan ongerechtigheid'), en Hebreeën 3:12 ('om af te vallen van [de] levende God').

Als we deze plaatsen overzien, komen voor vergelijking met 2 Thessalonicenzen 2:3 in aanmerking Lukas 8:13; Handelingen 21:21; 1 Timotheüs 4:1 en Hebreeën 3:12. Uit het feit dat er ook plaatsen bij zijn waar sprake is van een fysieke scheiding of verwijdering – van een vertrek dus –, mag niet worden afgeleid dat deze zelfde optie ook in het zelfstandig naamwoord kan worden ingelezen.

Het gaat om afval

Het Gr. *apostasia* betekent dus 'afval', en dat is *het opgeven van een eerder ingenomen positie of relatie*; vgl. ook het gebruik van het besproken verwante werkwoord in Septuaginta-plaatsen als Genesis 14:4; 2 Kronieken 21:8 (politieke afval) en Deuteronomium 32:15; Jozua 22:18v.; 23 (religieuze afval) – en, nog interessanter, van het zelfstandig naamwoord in Jozua 22:22. In 2 Thessalonicenzen 2:3 wordt in absolute zin gesproken over 'de afval', en wel in onmiddellijk verband met de openbaring van de antichrist. Zowel het Jodendom als het christendom zullen in de toekomst namelijk hun oorspronkelijke grondslag openlijk verlaten; dit verklaart het gemak waarmee de antichrist hen zal kunnen verleiden; zie 1 Johannes 2:22. Wordt er dan in 2 Thessalonicenzen helemaal niet over de opname gesproken? Zeker wel: die wordt aangeduid met een prachtige omschrijving, namelijk 'de komst van onze Heer Jezus Christus en onze bijeenvergadering tot Hem' in hoofdstuk 2:1. De opname is juist de achtergrond waartegen Paulus daarna schrijft over wat de Thessalonicenzen zo bezighield.